

„...mára a könyvtár valóban mindenkié”

A Cselekvő közösségek projekt és az Országos Széchényi Könyvtár

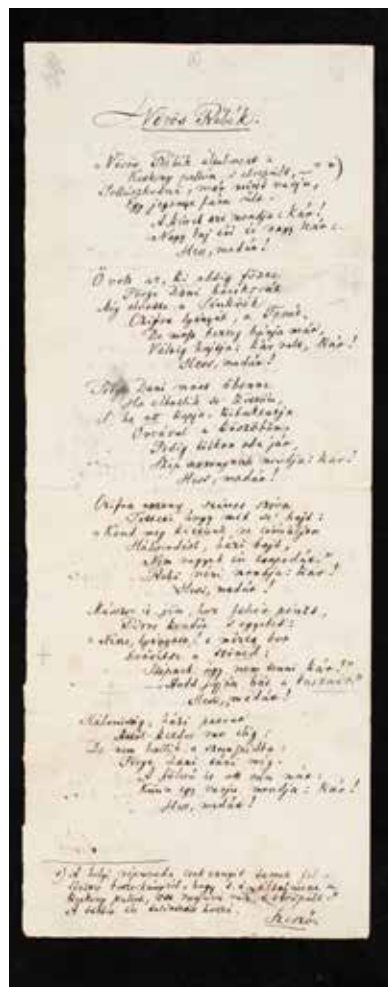
A Nemzeti Könyvtár a közösség kimeríthetetlen kincsesbányája

A könyvtár a tudásátadás, a tudás örökítés és a kultúráközvetítés intézménye, s ebben a funkciójában állandósult, évezredes múlttal bír, miközben az örökítés módja, hogyanja, egyben a könyvtári funkciók összetettsége természetesen mindig az adott korszakhoz igazodik. Ahogyan Ádám utazza be színről színre a világot Madách halhatatlan művében, úgy juthatunk el mi is a kótblától az agyagba vésett szövegig, a pergamentől a papiruszig, a nyomtatott verziótól napjaink felhő megoldásáig, ha a társadalom információ-örökítő módszereit és az ezekhez kapcsolódó könyvtári funkciók átalakulását nyomon követjük. Ma az írott szövegekbe zárt tudás kibontása önmagában már nem is elég. A kor-

szerű könyvtári rendszer a komplex információs tér valamennyi tartalmát közvetlenül elérhetővé teszi, és mint egy személyre szabott, nyitott, bárholnan bejárható, meglátogatható kulturális aréna, úgy működik.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló hazai törvényi szabályozás kimondja, hogy a nemzeti, nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, érték-hordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke.

Ennek a közös érdeknek a megvalósításához a nemzet könyvtára, a 215 éve alapított Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) 12 millió

írott, nyomtatott, valamint digitalizált dokumentumot tartalmazó gyűjteményével, a gyűjteményhez többszintű hozzáférés biztosításával, nívós szakmai apparátusával, országos rendszerek kiépítésével járul hozzá. Az OSZK „Könyvtári Intézet” megnevezéssel szakmaelméleti központot is működtet abból a célból, hogy folyamatos és megújuló módszertani támogatást nyújthasson a könyvtári rendszer számára. A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt ezt a munkát koncentrálna, gyorsítja fel és helyezi tágabb kontextusba.

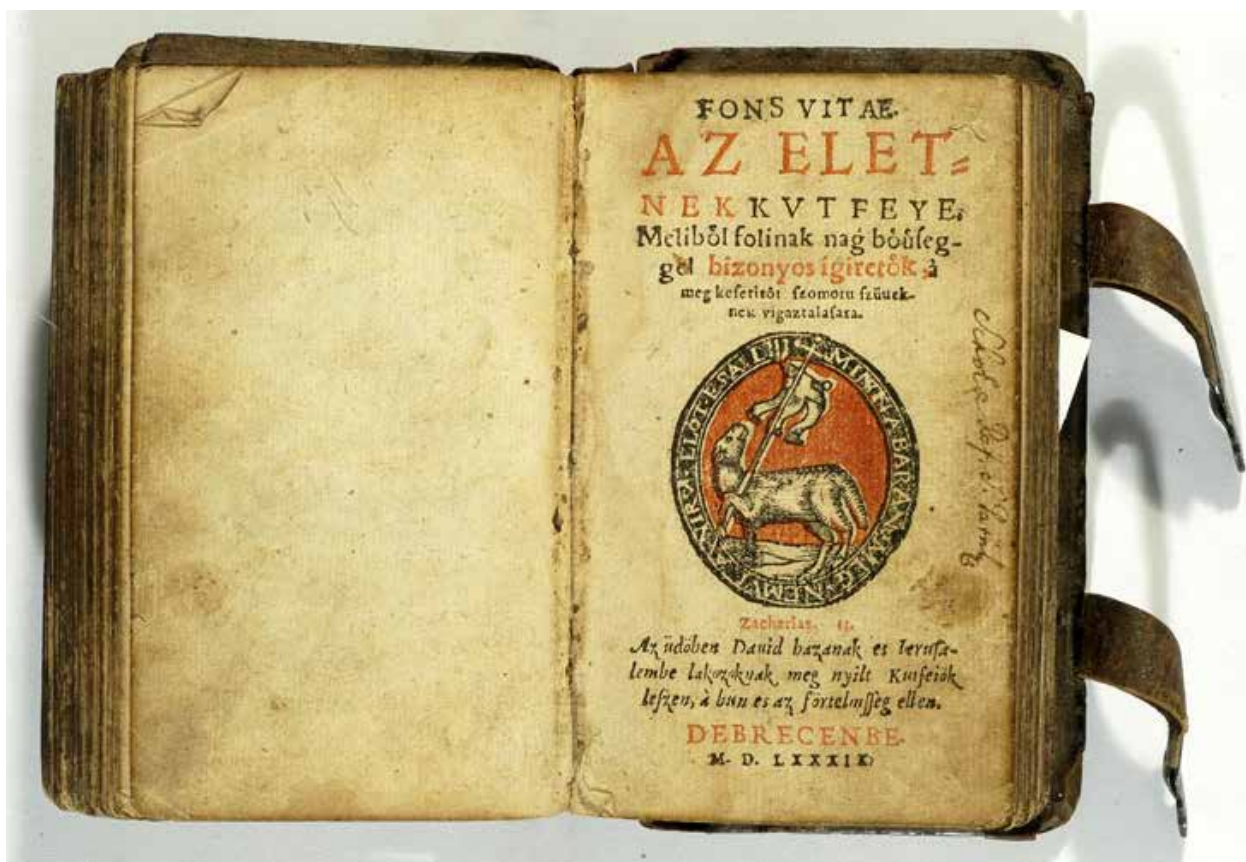
A nemzeti könyvtár által őrzött szellemi örökség csupán létezésével is nélkülözhetetlen identitásteremtő alap és támasz az elsodrő, gyakran elbizonytalanító társadalmi és gazdasági átalakulásokkal jellemezhető környezetben.

A nemzeti könyvtár elsőrangú feladatként éli meg a nemzeti identitás erősítését, ezért törekszik arra, hogy a könyvtár gyűjteményében és munkatársainak felkészültségében rejlő hatalmas ismeretkészletet sokrétű interpretációban adja át valamennyi honfitársunk számára életkoruktól, társadalmi helyzetüktől és lakóhelyüktől függetlenül. Ennek megfelelően többszoros, mindenki számára hozzáférhető, helyben és távolról is igénybe vehető, sokoldalúan értelmezett és fejlesztett információs/kommunikációs/ismeretátadási hálózatot épít. Így válik a nemzeti könyvtár az írott emlékek múzeumán túl általában az olvasás központi szerepű intézményévé. Olyan intézménnyé, ahol olvasni nemcsak betűket lehet, hanem képeket, színeket, hangokat, műal-

kotásokat, zeneműveket, hang- és képfelvételeket, térképeket, kéziratokat, melyeket kiállításokon, rendezvényeken, koncerteken, bemutatókon, foglalkozásokon, továbbképzéseken, nyomtatott vagy elektronikusan elérhető kiadványokban tárunk az érdeklődők elé egy olyan megőrző, feltáró munkát követően, melyet az jellemez, hogy ennek révén új kulturális érték, új tartalom is születik.

Évente 8–10 ezer olvasó kutat, tanul, dolgozik olvasótermekben. Rájuk nem csak úgy tekintünk, mint a nálunk őrzött értékek passzív befogadóira, hanem úgy is, mint az értékek előállítóira, akiknek ehhez alkotóműhelyre, ösztönző műhelyközösségre van szükségük.

A kulturális ismeretek megszerzése többszintű folyamat, amelynek első szintje lehet a nem-

zet gyűjteményéből történő „olvasás” – többféle módon és igény szerint, a kutatástól a nagyközönség-programokig, alapvetőnek gondolva a szórakoztatva tanulást is. Tematikus honlapjaink anyaga kuriózumokkal teheti színesebbé a kicsik és nagyok számára az ismeretszerzést. Mátyás király meséi, a céhek története, nyelvelvéleink, alapítónk különleges térképgyűjteménye éppúgy elérhető a falusi iskola, szakkör, illetve bármilyen közösség számára, mint Kossuth Lajos hangja, vagy a munkatársunk által közelmúltban felfedezett Mozart-kézirat. A nemzeti könyvtár a legkisebb közösséghez is eljuttatja a gyűjteményében felhalmozott óriási értéket, felhasználva az „on-site” és az „on-line” csatornákat, forrásainak mindenki számára hozzáférhető, távolról is elérhető megosztásával támogatja a versenyképesség erősödését.

Cselekvő közösségek – aktívan változó, innovatív könyvtárak

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt a kulturális alapellátás – pontosabban a kulturális alapellátás kiszélesítésének projektje.

A nem is olyan távoli múltban a könyvtár még az elit intézménye volt, mára a könyvtár valóban mindenkié. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy Magyarországon 2016-ban összesen közel 23 millió alkalommal keresték fel személyesen a nyilvános könyvtárakat. A könyvtári elektronikus felületek távoli használatának száma ennek az értéknek közel a négyszerese, csaknem 87 millió látogatás egyetlen év alatt.

A könyvtárak (a közművelődési intézményekkel és a múzeumokkal együtt) a kulturális alapellátást biztosítják a településeken. A könyvtári szolgáltatóhelyek, könyv-

tárbuszok, mozgókönyvtári szolgáltatások, telepített könyvtárak valamennyi magyarországi településen jelen vannak, számuk meghaladja a 3500-at. Nincs ma olyan település, ahol a könyvtári rendszer szolgáltatásai, pl. közösségi funkciók, képzés, továbbképzés, adatbázisok elérése, helyismereti-helytörténeti gyűjtemény, tájékoztatás, digitális dokumentumok elérése, közhasznú információszolgáltatás, kulturális rendezvények, rendhagyó irodalomóra, zene, gyermekkönyvtári ellátás stb. ne lenne elérhető a hagyományosan megszokott kölcsönzés, helyben használat, könyvtárközi kölcsönzés mellett. A könyvtárak a legkisebb települések szintjéig jelen vannak, és egyenlő hozzáférést kínálnak a ma rendelkezésre álló ismeretek teljességéhez – az információs és kulturális javakhoz, amelyek mind az egyén, mind pedig a társadalom számára az érvényesülés, fejlődés egyik legfontosabb lehe-

tőségét kínálják, egyben olyan identitásteremtő szellemi hagyományt jelenítenek meg, amely a közösség összetartó erejét erősítheti.

A kulturális ismeretek megszerzésének második szintje, amikor ezeket az ismereteket a saját közösségünkben meg is éljük. Ennek során az általános ismeretek a közösség hatása által differenciálódnak, finomodnak, új dimenziókkal gazdagodnak. A kultúra így a részünk, a sajátunkká formálódik, miközben ekkor még elsősorban a kultúra passzív befogadása, a kulturális normák követése, képviselése a jellemző.

A kulturális alapellátás kiterjesztésében és befogadásában a legmagasabb szintre akkor léphetünk, ha a közösségi bölcsesség birtokában, a kulturális ismeretekkel felvértezve mi magunk kezdeményezően, cselekvően lépünk fel a saját környezetünkben. Ha a kultúra, ami az emberek mindennapjait átszövi, felkészít bennünket arra, hogy általa a környezetünket élővé, termővé tegyünk. Ehhez ismernünk kell a települést, annak történelmét, lakosságát, a lakosság igényeit, elvárásait.

A könyvtárak reflektáló intézmények. Folyamatosan változnak, mert a használók is változnak. Éppen a változás képessége teszi alkalmassá a könyvtárakat a közösségek elérésére és a kulturális alapellátásban meghatározó szerepük betöltésére. A könyvtár a közösségek életében nem csak egy kapu, amelyen keresztül a használók hozzáférhetnek a publikált tartalmakhoz, de egyben egy olyan

közösségi tér is, amely alkalmat teremt a szervezett és spontán találkozásokra egyaránt. A könyvtár egy olyan hely, ahol „alacsony a küszög”, azaz bárki bátran beléphet: a legkülönbözőbb háttérrel, világlátással bíró emberek saját nézeteiket mások nézőpontjából, sokoldalúan, számos információ tükrében is megzemlélhetik, megmérhetik. A könyvtárak és könyvtárosok azonban nem elégednek meg a spontán találkozások passzív szemlélésével: igyekeznek programokkal, közösség-szervező munkával tudatosan támogatni, hogy egy-egy település társadalma együttműködve, cselekvő közösségként teremtsen önmagának minőségi életet.

A Cselekvő közösségek projekt az Országos Széchényi Könyvtár és a könyvtári rendszer számára annak lehetőségét nyújtja, hogy módszertani szempontból megerősödjön a könyvtárak e szerepvállalása, megszilárdítsa a hidakat és az együttműködést a közművelődési és a múzeumi szektorral, fejlessze intézményeink és a társadalom kapcsolatát a legkisebb települések szintjén is, – hozzájárulva a társadalmi kohéziót erősítő közösségfejlesztési folyamatok katalizálásához, az innovatív, közösségben gondolkodó, így fenntartható társadalom és gazdaság létrehozásához.

DR. TŰSKE LÁSZLÓ orientalista, könyvtáros, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem könyvtár-arab szakán diplomázott, doktori fokozatot 2001-ben szerzett. 1992-től 2002-ig az OSZK Tájékoztatási és Olvasószolgálati Főosztályának főosztályvezető-helyettese, 2002 és 2012 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Arab Tanszékének oktatója és az Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézetének kutatója. 2012-től 2014-ig a Balassi Intézet kairói Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatalát igazgatta. 2014. augusztus 13-án kapott megbízást az OSZK főigazgatói posztjának betöltésére. Az európai arabistákat és iszlámkutatókat tömörítő Union Européenne des Arabisants et Islamisants és a Magyar Tudományos Akadémia Orientalisztikai Tudományos Bizottságának tagja.